

تدوین و اثربخشی بسته آموزشی تعامل مادر- فرزند ویژه خانواده‌های تک فرزند بر استرس مادران و

پیوند والدینی دختران نوجوان

سیمین حسینیان^۱، مهناز مرتضوی^۲

چکیده

هدف از پژوهش حاضر تدوین بسته آموزشی تعامل مادر- فرزند و بررسی اثربخشی آن بر استرس مادران و پیوند والدینی دختران تک‌فرزند بود. این پژوهش به روش آمیخته اکتشافی صورت پذیرفت. روش پژوهش در بخش کیفی شامل تحلیل محتوا بر روی چهار منبع (متون و مقالات علمی در حوزه تک‌فرزندی، نتایج مصاحبه با مادران تک‌فرزند، دختران تک‌فرزند و متخصصان کار با خانواده) بود که نتایج با تکنیک سه‌سوسازی داده‌ها تلفیق شد؛ سپس بر اساس سه مقوله اصلی به دست آمده ادراک و نگرش، شیوه تعامل و ساختار خانوادگی؛ بسته آموزشی ۱۳ جلسه‌ای تعامل والد- نوجوان طراحی شد که شامل ۷ جلسه آموزش به مادران و ۶ جلسه آموزش به دختران بود. یافته‌های کیفی توسط متخصصان اعتباریابی شد. در بخش کمی، جامعه پژوهش شامل دانش‌آموزان دختر ۱۶ تا ۱۸ ساله و مادرانشان در شهر یزد بود که به روش تصادفی چندمرحله‌ای انتخاب شده و با توجه به ملاک‌های ورود، ۳۰ زوج مادر- دختر به طور تصادفی در گروه آزمایشی (آموزش تعامل والد- نوجوان) و گروه کنترل (بدون دریافت مداخله) جایگزین شدند. همچنین، ابزارهای پژوهش شامل پرسشنامه‌های استرس مادران (بری و جونز ۱۹۹۵) (PSS)، پیوند والدینی (پارکر، تاپلیک و بران، ۱۹۷۹) (PBI) در سه مرحله پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری مورد استفاده قرار گرفتند. نتایج مقایسه داده‌های مرحله پس‌آزمون سه گروه با آزمون تحلیل واریانس با اندازه‌های مکرر و در نسخه ۲۴ نرم‌افزار (SPSS) نشان داد که متغیر استرس مادران کاهش قابل توجهی نسبت به گروه کنترل داشته است. همچنین نتایج آزمون تحلیل واریانس با اندازه‌های مکرر برای ابعاد پیوند والدینی نشان داد؛ مداخله انجام شده بر مؤلفه ادراک از مراقبت در دختران اثر معناداری ندارد، اما باعث کاهش مؤلفه ادراک از حمایت بیش از حد در آنها شده است. یافته‌های پژوهش می‌تواند شاهی برای اثربخشی بسته آموزشی تعامل مادر- فرزند بر استرس مادران و پیوند والدینی دختران نوجوان تک‌فرزند باشد.

واژگان کلیدی: استرس مادران، پیوند والدینی، تعامل مادر- فرزند، تک‌فرزند، دختر نوجوان.

۱. استاد دانشگاه الزهرا (س) و عضو اندیشکده خانواده مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، نویسنده مسئول، hosseinian@alzahra.ac.ir

۲. دانش‌آموخته دکتری مشاوره خانواده، دانشگاه الزهرا (س).